

**Konwencja
o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy
wobec kobiet i przemocy domowej**

Tłumaczenie przygotowane na zlecenie Kancelarii Prezesa Rady Ministrów

Preambuła

Państwa członkowskie Rady Europy i inni sygnatariusze niniejszej konwencji:

przywołując *Konwencję o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności* (CETS nr 5, 1950) oraz jej protokoły, *Europejską kartę społeczną* (CETS nr 35, 1961, zmieniona w 1996, CETS nr 163), *Konwencję Rady Europy w sprawie działań przeciwko handlowi ludźmi* (CETS nr 197, 2005) oraz *Konwencję Rady Europy o ochronie dzieci przed seksualnym wykorzystywaniem i niegodziwym traktowaniem w celach seksualnych* (CETS nr 201, 2007);

przywołując następujące rekomendacje Komitetu Ministrów dla państw członkowskich Rady Europy: rekomendację Rec (2002)5 *o ochronie kobiet przed przemocą*, rekomendację Rec (2007)17 *o standardach i mechanizmach dotyczących równouprawnienia płci*, rekomendację Rec (2010)10 *o roli mężczyzn i kobiet w zapobieganiu konfliktom i ich rozwiązywaniu oraz w tworzeniu pokoju*, a także inne istotne rekomendacje;

biorąc pod uwagę rosnący zbiór orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, które wyznacza istotne standardy na polu przemocy wobec kobiet;

uwzględniając *Międzynarodowy pakt praw obywatelskich i politycznych* (1966), *Międzynarodowy pakt praw gospodarczych, społecznych i kulturalnych* (1966), *Konwencję Narodów Zjednoczonych w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji kobiet* („CEDAW”, 1979) i protokół fakultatywny do niej (1999), a także ogólną Rekomendację nr 19 Komitetu CEDAW *w sprawie przemocy wobec kobiet*, *Konwencję Narodów Zjednoczonych o prawach dziecka* (1989) i protokoły fakultatywne do niej (2000). oraz *Konwencję Organizacji Narodów Zjednoczonych o prawach osób niepełnosprawnych* (2006);

uwzględniając *Rzymski statut Międzynarodowego Trybunału Karnego* (2002);

przywołując podstawowe zasady międzynarodowego prawa humanitarnego, w szczególności *konwencję genewską* (IV) związaną z ochroną osób cywilnych w czasie wojny (1949) oraz protokoły dodatkowe nr 1 i 2 do niej (1997);

potępiając wszelkie formy przemocy wobec kobiet i przemocy domowej;

uznając, że realizacja równouprawnienia kobiet i mężczyzn *de jure* i *de facto* stanowi kluczowy element zapobiegania przemocy wobec kobiet;

uznając, że przemoc wobec kobiet jest manifestacją nierównego stosunku sił pomiędzy kobietami a mężczyznami na przestrzeni wieków który doprowadził do dominacji mężczyzn nad kobietami i dyskryminacji tych ostatnich, a także uniemożliwił pełną poprawę sytuacji kobiet;

uznając strukturalny charakter przemocy wobec kobiet za przemoc ze względu na płeć, oraz fakt, że przemoc wobec kobiet stanowi jeden z podstawowych mechanizmów społecznych, za pomocą którego kobiety są spychane na podległą wobec mężczyzn pozycję;

uznając, z najwyższą troską, że kobiety i dziewczęta są często narażone na poważne formy przemocy takie jak: przemoc domowa, molestowanie seksualne, gwałt, małżeństwo z przymusu, tak zwane „przestępstwa w imię honoru” i okaleczanie narządów płciowych, które stanowią poważne naruszenie praw człowieka wobec kobiet i dziewcząt i główną przeszkodę w osiągnięciu równouprawnienia kobiet i mężczyzn;

zauważając, że stałe łamanie praw człowieka podczas konfliktów zbrojnych, dotykające ludność cywilną, przede wszystkim kobiety, przybierające formę systematycznego stosowania na szeroką skalę gwałtów oraz przemocy seksualnej, powoduje eskalację przemocy ze względu na płeć zarówno w trakcie konfliktu, jak i po jego zakończeniu;

uznając, że kobiety i dziewczęta są bardziej niż mężczyźni narażone na przemoc ze względu na płeć;

uznając, że przemoc domowa dotyka kobiety w większym stopniu, oraz że mężczyźni mogą również być jej ofiarami;

uznając, że dzieci są ofiarami przemocy domowej, również jako świadkowie przemocy w rodzinie;

dążąc do stworzenia Europy wolnej od przemocy wobec kobiet i przemocy domowej;

stanowią, co następuje:

Rozdział I – Cele, definicje, równouprawnienie i niedyskryminacja, postanowienia ogólne

Artykuł 1 Cele konwencji

1. Niniejsza konwencja ma na celu:
 - a. ochronę kobiet przed wszelkimi formami przemocy oraz zapobieganie, ściganie i eliminację przemocy wobec kobiet i przemocy domowej;
 - b. przyczynienie się do eliminacji wszelkich form dyskryminacji kobiet oraz wspieranie rzeczywistego równouprawnienia kobiet i mężczyzn, w tym poprzez wzmocnienie pozycji kobiet;
 - c. stworzenie szeroko zakrojonego planu ramowego, polityk i działań na rzecz ochrony i wsparcia wszystkich ofiar przemocy wobec kobiet i przemocy domowej;
 - d. zacieśnianie międzynarodowej współpracy mającej na celu likwidację przemocy wobec kobiet i przemocy domowej;
 - e. zapewnienie wsparcia i pomocy organizacjom i instytucjom władzy wykonawczej w skutecznej współpracy na rzecz wypracowania zintegrowanego podejścia do likwidacji przemocy wobec kobiet i przemocy domowej.

2. Niniejsza konwencja ustanawia określone mechanizmy monitorujące w celu zapewnienia jak najskuteczniejszego wdrożenia jej zapisów przez Strony.

Artykuł 2 Zakres konwencji

1. Niniejsza konwencja ma zastosowanie do wszelkich form przemocy wobec kobiet, w tym przemocy domowej, która w większym stopniu dotyka kobiety.
2. Strony zachęca się do stosowania niniejszej konwencji do wszystkich ofiar przemocy domowej. Przy stosowaniu niniejszej Konwencji Strony poświęcają szczególną uwagę kobietom — ofiarom przemocy ze względu na płeć.

3. Niniejsza konwencja ma zastosowania w czasie pokoju i w sytuacjach konfliktów zbrojnych.

Artykuł 3 **Definicje**

Dla celów niniejszej Konwencji:

- a. „przemoc wobec kobiet” rozumie się jako naruszenie praw człowieka oraz formę dyskryminacji kobiet, w tym wszelkie akty przemocy ze względu na płeć, które prowadzą lub mogą prowadzić do fizycznej, seksualnej, psychologicznej lub ekonomicznej szkody lub cierpienia kobiet, w tym również groźby takich aktów, sytuacje przymusu lub arbitralnego pozbawienia wolności, zarówno w życiu publicznym, jak i prywatnym;
- b. „przemoc domowa” oznacza wszelkie akty fizycznej, seksualnej, psychologicznej lub ekonomicznej przemocy występujące w rodzinie lub gospodarstwie domowym lub pomiędzy byłymi lub obecnymi małżonkami lub partnerami, niezależnie od tego, czy sprawca i ofiara dzielą miejsce zamieszkania, czy też nie;
- c. „płeć społeczno-kulturowa” oznacza społecznie skonstruowane role, zachowania, działania i atrybuty, które dane społeczeństwo uznaje za odpowiednie dla kobiet lub mężczyzn;
- d. „przemoc wobec kobiet ze względu na płeć” oznacza przemoc skierowaną przeciwko kobiecie ze względu na jej płeć lub taką przemoc, która w szczególności dotyka kobiety;
- e. „ofiara” oznacza każdą osobę fizyczną, której dotyczą zachowania wymienione w ust. a i b niniejszego artykułu;
- f. „kobiety” oznaczają również dziewczęta poniżej osiemnastego roku życia.

Artykuł 4 **Podstawowe prawa, równouprawnienie i niedyskryminacja**

1. Strony podejmują niezbędne działania prawne i inne, by promować i chronić prawa wszystkich, w szczególności kobiet, do życia wolnego od przemocy zarówno w sferze publicznej, jak i prywatnej.

2. Strony potępiają wszelkie formy dyskryminacji kobiet i podejmują niezwłocznie niezbędne środki prawne i inne w celu jej zapobiegania, w szczególności:

- włączenie do krajowych konstytucji i innych właściwych aktów prawnych zasady równouprawnienia kobiet i mężczyzn oraz zapewnienie realizacji tej zasady w praktyce;
- zakaz dyskryminacji kobiet, także poprzez zastosowanie sankcji, tam, gdzie okaże się to konieczne;
- obalenie praw i praktyk dyskryminacyjnych wobec kobiet.

3. Wdrożenie przepisów niniejszej konwencji przez Strony, w szczególności środków chroniących prawa ofiar, zostanie zagwarantowane bez dyskryminacji ze względu na: płeć biologiczną, płeć kulturowo-społeczną, rasę, kolor skóry, język, religię, poglądy polityczne i inne, pochodzenie narodowe lub społeczne, przynależność do mniejszości narodowej, własność, urodzenie, orientację seksualną, tożsamość płciową, wiek, stan zdrowia, niepełnosprawność, stan cywilny, status uchodźcy lub migranta lub inny.

4. Specjalne środki, niezbędne do zapobiegania przemocy ze względu na płeć i ochrony kobiet przed taką przemocą nie są uznawane za dyskryminację w myśl zapisów niniejszej konwencji.

Artykuł 5

Zasady odpowiedzialności państwa, w tym należyta staranność

1. Strony powstrzymują się od udziału we wszelkich aktach przemocy wobec kobiet i zapewniają przestrzeganie tego obowiązku przez władze państwowe, urzędników, działaczy, instytucje i inne jednostki działające w imieniu państwa.
2. Strony podejmują niezbędne działania prawne i inne w celu zapewnienia należytej staranności w zapobieganiu aktom przemocy wyszczególnionym w niniejszej konwencji, popełnionym przez jednostki inne niż państwowe, ich ściganiu, karaniu oraz zapewnianiu zadośćuczynienia.

Artykuł 6

Polityka uwzględniająca kwestie płci społeczno-kulturowej

Strony podejmują się uwzględnienia perspektywy **płci społeczno-kulturowej** we wdrażaniu i ocenie wpływu zapisów niniejszej konwencji oraz promowania i skutecznego wdrażania polityki równouprawnienia pomiędzy kobietami a mężczyznami oraz wzmocnienia pozycji kobiet.

Rozdział II – Zintegrowane strategie polityczne i gromadzenie danych

Artykuł 7

Kompleksowe i skoordynowane strategie polityczne

1. Strony podejmują środki prawne oraz inne środki niezbędne do przyjęcia oraz wdrożenia skutecznych, kompleksowych i skoordynowanych ogólnokrajowych strategii politycznych dotyczących wszelkich odpowiednich środków mających na celu zapobieganie wszystkim formom przemocy objętym zakresem niniejszej Konwencji oraz zwalczanie takich form przemocy, a także zapewnianie całościowego podejścia do przemocy wobec kobiet.
2. Strony gwarantują, że w ramach wszystkich działań strategii politycznych, o których mowa w ust. 1 niniejszego artykułu, kierują się dobrem ofiary, a powyższe strategie są wdrażane w drodze skutecznej współpracy pomiędzy wszystkimi odpowiednimi organami, instytucjami i organizacjami.
3. W uzasadnionych przypadkach środki podejmowane zgodnie z niniejszym artykułem będą angażować wszystkie istotne podmioty, tj. agencje rządowe, parlamenty i władze na szczeblu krajowym, regionalnym oraz lokalnym, krajowe instytucje praw człowieka, a także organizacje społeczeństwa obywatelskiego.

Artykuł 8

Zasoby finansowe

Strony przydzielają odpowiednie zasoby finansowe i ludzkie potrzebne do właściwego wdrożenia zintegrowanych strategii politycznych, środków oraz programów mających na celu zapobieganie wszelkim formom przemocy objętym zakresem niniejszej Konwencji oraz zwalczanie wszelkich takich form przemocy, w tym również inicjatyw realizowanych przez organizacje pozarządowe oraz społeczeństwo obywatelskie.

Artykuł 9

Organizacje pozarządowe i społeczeństwo obywatelskie

Strony uznają i wspierają prowadzone na wszelkich szczeblach działania właściwych organizacji pozarządowych oraz społeczeństwa obywatelskiego dotyczące zwalczania przemocy wobec kobiet, a także nawiązują skuteczną współpracę z tymi organizacjami.

Artykuł 10

Instytucja koordynująca

1. Strony wyznaczają lub ustanawiają jedną lub więcej oficjalnych instytucji odpowiedzialnych za koordynację, wdrażanie, monitorowanie oraz ewaluację strategii politycznych oraz działań mających na celu zapobieganie wszelkim formom przemocy objętym zakresem niniejszej Konwencji oraz zwalczanie wszelkich takich form przemocy. Instytucje te koordynują zbieranie danych zgodnie z zapisami art. 11, a także analizują i rozpowszechniają wyniki takiego zbierania danych.
2. Strony zagwarantują, że instytucje wyznaczone lub ustanowione zgodnie z zapisami niniejszego artykułu otrzymają ogólne informacje dotyczące działań podejmowanych zgodnie z Rozdziałem VIII.
3. Strony zagwarantują, że instytucje wyznaczone lub ustanowione zgodnie z zapisami niniejszego artykułu będą mogły komunikować się bezpośrednio oraz nawiązywać kontakty ze swoimi odpowiednikami działającymi na terytorium innych Stron.

Artykuł 11

Gromadzenie i analiza danych

1. Na potrzeby wykonania niniejszej Konwencji Strony zobowiązują się do:
 - a. gromadzenia istotnych segregowanych danych statystycznych dotyczących przypadków wszelkich form przemocy objętych zakresem niniejszej Konwencji w regularnych odstępach czasu;
 - b. **wspierania badań** dotyczących wszelkich form przemocy objętych zakresem niniejszej Konwencji w celu poznania ich przyczyn i skutków, częstotliwości występowania oraz poziomu karalności, a także skuteczności działań podejmowanych w ramach wykonania niniejszej Konwencji;
2. Strony dążą do prowadzenia w regularnych odstępach czasu badań wśród ludności mających na celu ocenę tendencji oraz występowania wszelkich form przemocy objętych zakresem niniejszej Konwencji.
3. Strony przekazują Grupie ekspertów, o której mowa w art. 66 niniejszej Konwencji informacje zebrane zgodnie z zapisami niniejszego artykułu w celu stymulowania współpracy międzynarodowej oraz umożliwienia analizy porównawczej na szczeblu międzynarodowym.

4. Strony gwarantują publiczny dostęp do informacji zebranych zgodnie z zapisami niniejszego artykułu.

Rozdział III - Profilaktyka

Artykuł 12 Ogólne zobowiązania

1. Strony podejmą działania niezbędne do promowania zmian wzorców społecznych i kulturowych dotyczących zachowania kobiet i mężczyzn w celu wykorzenienia uprzedzeń, zwyczajów, tradycji oraz innych praktyk opartych na idei niższości kobiet **lub na stereotypowym modelu roli kobiet i mężczyzn.**
2. Strony podejmą konieczne środki prawne lub inne działania zapobiegające wszelkim formom przemocy, popełnianej przez osobę fizyczną lub prawną, objętym zakresem niniejszej Konwencji.
3. Podejmując wszelkie działania zgodne z zapisami niniejszego rozdziału, uwzględnia się konkretne potrzeby osób narażonych ze względu na szczególne okoliczności oraz należy kierować się przede wszystkim dobrem ofiary.
4. Strony podejmą konieczne działania zachęcające społeczeństwo, a w szczególności mężczyzn i chłopców, do aktywnego udziału w zapobieganiu wszelkim formom przemocy objętym zakresem niniejszej Konwencji.
5. Strony gwarantują, że kultura, **zwyczaje**, religia, tradycja czy tzw. „honor” nie będą uznawane za usprawiedliwienie dla wszelkich aktów przemocy objętych zakresem niniejszej Konwencji.
6. Strony podejmą działania niezbędne do promocji programów i inicjatyw na rzecz wzmocnienia pozycji kobiet.

Artykuł 13 Podnoszenie świadomości społecznej

1. Strony promują lub prowadzą regularne kampanie i programy realizowane na wszystkich szczeblach na rzecz podnoszenia świadomości, w tym współpracę z krajowymi instytucjami praw człowieka oraz jednostkami ds. równouprawnienia, społeczeństwem obywatelskim i organizacjami pozarządowymi, **szczególnie organizacjami ds. kobiet.** Celem tego rodzaju działań jest zwiększenie świadomości oraz zrozumienia różnych przejawów form przemocy objętych zakresem niniejszej Konwencji, ich oddziaływania na dzieci, a także potrzeby zapobiegania przemocy w społeczeństwie.

2. Strony gwarantują rozpowszechnianie informacji dotyczących dostępnych środków zapobiegających aktom przemocy objętym zakresem niniejszej Konwencji.

Artykuł 14 **Edukacja**

1. W uzasadnionych przypadkach Strony podejmują działania konieczne do wprowadzenia do oficjalnych programów nauczania na wszystkich poziomach edukacji materiałów szkoleniowych dostosowanych do zmieniających się możliwości osób uczących się, dotyczących równouprawnienia kobiet i mężczyzn, niestereotypowych ról przypisanych płciom, wzajemnego szacunku, rozwiązywania konfliktów w relacjach międzyludzkich bez użycia przemocy, a także dotyczących przemocy wobec kobiet ze względu na płeć oraz prawa do nienaruszalności osobistej.

2. Strony podejmują działania niezbędne do promowania zasad, o których mowa w ust. 1 niniejszego artykułu, w instytucjach edukacyjnych o charakterze nieformalnym, a także w obiektach sportowych, kulturalnych i rekreacyjnych oraz w mediach.

Artykuł 15 **Szkolenie specjalistów**

1. Strony zapewnią lub zreorganizują odpowiednie szkolenia dla osób zawodowo zajmujących się ofiarami lub sprawcami wszelkich aktów przemocy objętych zakresem niniejszej Konwencji. Takie szkolenia dotyczą profilaktyki oraz wykrywania takich aktów przemocy, a także równouprawnienia kobiet i mężczyzn, potrzeb i praw ofiar przemocy oraz sposobów zapobiegania wtórnej wiktymizacji.

2. Strony zachęcają, aby szkolenie, o którym mowa w ust. 1 niniejszego artykułu obejmowało kurs dotyczący skoordynowanej współpracy między organami, uwzględniający odpowiednie i wszechstronne podejście do rozpatrywania zgłoszeń w przypadku przemocy objętej zakresem niniejszej Konwencji.

Artykuł 16 **Interwencja profilaktyczna i programy leczenia**

1. Strony podejmą środki prawne lub inne działania konieczne do utworzenia lub wsparcia programów mających na celu nauczenie sprawców przemocy domowej zachowań w relacjach międzyludzkich bez użycia przemocy. Są to programy

zapobiegające dalszym aktom przemocy oraz wpływające na zmianę agresywnych wzorców zachowań.

2. Strony podejmą środki prawne lub inne działania konieczne do utworzenia lub wsparcia programów leczenia zapobiegających ponownemu popełnianiu przestępstw, w szczególności na tle seksualnym.

3. W odniesieniu do działań, o których mowa w ust. 1 i 2 niniejszego artykułu Strony gwarantują, że najważniejsze jest bezpieczeństwo, poszanowanie praw oraz wsparcie ofiary, a powyższe programy w uzasadnionych przypadkach będą przygotowywane i wdrażane w ścisłej współpracy z jednostkami zapewniającymi ofiarom specjalistyczne wsparcie.

Artykuł 17

Udział sektora prywatnego i mediów

1. Strony zachęcają sektor prywatny, sektor **technologii informacyjnych i komunikacyjnych**, z należytych szacunkiem do wolności wypowiedzi i niezależności, do wzięcia udziału w opracowaniu i **wdrażaniu strategii politycznych**, a także w przygotowaniu wytycznych i norm dotyczących samoregulacji w celu zapobiegania przemocy wobec kobiet oraz promowania poszanowania ich godności.

2. We współpracy z sektorem prywatnym Strony rozwijają i promują wśród dzieci, rodziców oraz wychowawców umiejętności radzenia sobie w środowisku informacyjnym i komunikacyjnym zapewniającym dostęp do poniżających treści o charakterze seksualnym lub brutalnym, które mogą być szkodliwe.

Rozdział IV – Ochrona i wsparcie

Artykuł 18 Ogólne zobowiązania

1. Strony podejmują konieczne środki prawne lub inne działania mające na celu ochronę wszystkich ofiar przed kolejnymi aktami przemocy.

2. Strony podejmują konieczne środki prawne lub inne działania, zgodnie z prawem krajowym, aby zagwarantować funkcjonowanie odpowiednich mechanizmów zapewniających skuteczną współpracę pomiędzy wszystkimi właściwymi organami państwowymi (w tym przedstawicielami sądownictwa, prokuratorami, organami ścigania, władzami lokalnymi i regionalnymi, a także organizacjami pozarządowymi i innymi właściwymi organizacjami i podmiotami) w celu zapewnienia ochrony i wsparcia ofiarom i świadkom wszelkich form przemocy objętych zakresem niniejszej Konwencji, również poprzez kierowanie ich do jednostek zapewniających ogólne i specjalistyczne wsparcie, o których mowa w art. 20 i 22 niniejszej Konwencji.

3. Strony gwarantują, że działania podejmowane zgodnie z zapisami niniejszego rozdziału:

- opierają się na uwzględnieniu kwestii płci społeczno-kulturowej w pojmowaniu przemocy wobec kobiet oraz przemocy domowej i są ukierunkowane na zagwarantowanie ofiarom ich praw i bezpieczeństwa;
- opierają się na zintegrowanym podejściu uwzględniającym relacje pomiędzy ofiarami, sprawcami, dziećmi i ich szerszym środowiskiem społecznym;
- mają na celu uniknięcie wtórnej wiktyimizacji;
- są formą dążenia do niezależności ekonomicznej i wzmocnienia pozycji kobiet będących ofiarami przemocy;
- w uzasadnionych przypadkach umożliwiają lokalizację wielu jednostek zapewniających ochronę i wsparcie w tych samych obiektach;
- są kierowane do osób narażonych, w tym dzieci będących ofiarami, oraz ukierunkowane na ich szczególne potrzeby.

4. Świadczenie usług nie jest zależne od chęci ofiary do wniesienia oskarżenia lub zeznawania przeciwko sprawcy.

5. Strony podejmują odpowiednie działania mające na celu zapewnienie ochrony konsularnej lub innej formy ochrony i wsparcia swoim obywatelom oraz innym ofiarom uprawnionym do tego rodzaju ochrony zgodnie z istniejącymi zobowiązaniami w ramach prawa międzynarodowego.

Artykuł 19

Informacja

Strony podejmują konieczne środki prawne lub inne działania gwarantujące przekazanie ofiarom odpowiednich i aktualnych informacji dotyczących możliwego wsparcia oraz dostępnych środków prawnych w zrozumiałym dla nich języku.

Artykuł 20

Wsparcie ogólne

1. Strony podejmują konieczne środki prawne lub inne działania mające na celu zagwarantowanie, że ofiary mają dostęp do usług umożliwiających powrót do życia bez przemocy. W miarę konieczności powinny być to usługi z zakresu: doradztwa prawnego i psychologicznego, wsparcia finansowego, gospodarki mieszkaniowej, edukacji, szkoleń oraz pomocy w znalezieniu zatrudnienia.

2. Strony podejmują konieczne środki prawne lub inne działania mające na celu zagwarantowanie, że ofiary mają dostęp do opieki zdrowotnej i usług socjalnych, a specjaliści przygotowani do pracy z ofiarami mają do dyspozycji wystarczający zasób usług i właściwie nimi dysponują.

Artykuł 21

Pomoc w składaniu skarg indywidualnych/ zbiorowych

Strony gwarantują ofiarom dostęp do odpowiednich regionalnych i międzynarodowych mechanizmów składania skarg oraz informacje na ich temat. Strony promują profesjonalną i wrażliwą formę pomocy ofiarom w składaniu skarg.

Artykuł 22

Wsparcie specjalistyczne

1. Strony podejmują konieczne środki prawne lub inne działania mające na celu zapewnienie lub zorganizowanie w odpowiedniej lokalizacji natychmiastowego, krótko- i długotrwałego specjalistycznego wsparcia dla ofiary jakiegokolwiek z aktów przemocy objętych zakresem niniejszej Konwencji.

2. Strony zapewniają lub organizują specjalistyczne wsparcie dla wszystkich kobiet będących ofiarami przemocy oraz dla ich dzieci.

Artykuł 23

Schroniska

Strony podejmują konieczne środki prawne lub inne działania mające na celu utworzenie odpowiedniej liczby łatwo dostępnych i oferujących bezpieczne zakwaterowanie schronisk dla ofiar, w szczególności dla kobiet i ich dzieci.

Artykuł 24

Telefony zaufania

Strony podejmują konieczne środki prawne lub inne działania mające na celu utworzenie ogólnokrajowych, całodobowych, bezpłatnych telefonów zaufania świadczących porady w sprawie wszelkich form przemocy objętych zakresem niniejszej Konwencji, z poszanowaniem poufności lub anonimowości osób dzwoniących.

Artykuł 25

Wsparcie dla ofiar przemocy seksualnej

Strony podejmują konieczne środki prawne lub inne działania mające na celu utworzenie odpowiedniej liczby łatwo dostępnych ośrodków świadczących pomoc dla ofiar gwałtów lub przemocy seksualnej w zakresie badań lekarskich i sądowych, wsparcia pourazowego oraz poradnictwa.

Artykuł 26

Ochrona i wsparcie dla nieletnich świadków

1. Strony podejmują konieczne środki prawne lub inne działania mające na celu zagwarantowanie, w ramach świadczenia ochrony i wsparcia dla ofiar przemocy, należytej uwagi dla praw i potrzeb nieletnich świadków wszelkich form przemocy objętych zakresem niniejszej Konwencji.

2. Działania podejmowane zgodnie z niniejszym artykułem uwzględniają doradztwo psychologiczne i społeczne dla nieletnich świadków wszelkich form przemocy objętych zakresem niniejszej Konwencji, oraz powinny być dostosowane do ich wieku i uwzględniać najlepszy interes nieletniego.

Artykuł 27

Zgłaszanie

Strony podejmują niezbędne działania mające na celu zachęcenie osób będących świadkami aktów przemocy objętych zakresem niniejszej Konwencji lub osób mających uzasadnione podstawy, by podejrzewać, że tego typu akt został popełniony czy też by spodziewać się kolejnych aktów przemocy, do zgłaszania tego faktu do właściwych organizacji lub władz.

Artykuł 28 **Zgłaszanie przez specjalistów**

Strony podejmują niezbędne działania mające na celu zagwarantowanie, że zasady poufności nałożone na niektórych specjalistów przepisami prawa krajowego, w odpowiednich okolicznościach nie stanowią przeszkody dla zgłoszenia właściwym władzom lub organizacjom uzasadnionego podejrzenia popełnienia poważnego aktu przemocy objętego zakresem niniejszej Konwencji oraz podejrzenia możliwości wystąpienia kolejnych aktów przemocy.

Rozdział V – Prawo materialne

Artykuł 29

Pozwy cywilne i środki prawne

1. Strony podejmują konieczne działania ustawodawcze lub inne mające na celu zagwarantowanie ofiarom odpowiednich cywilnych środków prawnych wobec sprawcy.
2. Strony podejmują konieczne działania ustawodawcze lub inne mające na celu zagwarantowanie ofiarom, zgodnie z zasadami ogólnymi prawa międzynarodowego, odpowiednich cywilnych środków prawnych wobec organów państwowych, które nie dopełniły obowiązku podjęcia niezbędnych działań zapobiegawczych ani ochronnych w ramach swoich uprawnień.

Artykuł 30

Odszkodowanie

1. Strony podejmują konieczne działania ustawodawcze lub inne mające na celu zagwarantowanie, że ofiarom przysługuje prawo do odszkodowania ze strony sprawców z tytułu wszelkich przestępstw, o których mowa w niniejszej Konwencji.
2. Odpowiednie odszkodowanie ze Skarbu Państwa przyznaje się z tytułu poważnego uszkodzenia ciała lub uszczerbku na zdrowiu, o ile szkoda nie została pokryta z innych źródeł np. przez sprawcę, z ubezpieczenia lub z państwowych świadczeń zdrowotnych i socjalnych. Nie wyklucza to prawa Stron do domagania się od sprawcy zwrotu za odszkodowanie, o ile odpowiednio uwzględniono bezpieczeństwo ofiary.
3. Działania podejmowane zgodnie z ustępem 2 niniejszego artykułu gwarantują przyznanie odszkodowania w rozsądnym terminie.

Artykuł 31

Opieka nad dzieckiem, prawo widzenia z dzieckiem i bezpieczeństwo

1. Strony podejmują konieczne działania ustawodawcze lub inne mające na celu zagwarantowanie, że przy ustalaniu prawa do opieki nad dzieckiem i do widzenia z dzieckiem uwzględnione zostaną przypadki przemocy objęte zakresem niniejszej Konwencji.

2. Strony podejmują konieczne działania ustawodawcze lub inne mające na celu zagwarantowanie, że wykonywanie prawa do opieki nad dzieckiem i do widzenia z dzieckiem nie stanowi zagrożenia dla praw i bezpieczeństwa ofiary ani dzieci.

Artykuł 32

Cywilne konsekwencje wymuszonych małżeństw

Strony podejmują konieczne działania ustawodawcze lub inne mające na celu zagwarantowanie, że małżeństwa zawarte pod przymusem mogą zostać unieważnione, anulowane lub rozwiązane bez nieuzasadnionego obciążenia finansowego lub administracyjnego dla ofiary.

Artykuł 33

Przemoc psychiczna

Strony podejmują konieczne działania ustawodawcze lub inne mające na celu zagwarantowanie, że umyślne działania poważnie naruszające integralność psychiczną danej osoby przez użycie nacisków lub gróźb podlegają odpowiedzialności karnej.

Artykuł 34

Nękanie (*stalking*)

Strony podejmują konieczne działania ustawodawcze lub inne mające na celu zagwarantowanie, że umyślne powtarzające się zastraszające działania wymierzone w daną osobę, powodujące, że obawia się ona o swoje bezpieczeństwo, podlegają odpowiedzialności karnej.

Artykuł 35

Przemoc fizyczna

Strony podejmują konieczne działania ustawodawcze lub inne mające na celu zagwarantowanie, że umyślne dopuszczenie się aktów przemocy fizycznej wobec drugiej osoby podlega odpowiedzialności karnej.

Artykuł 36

Przemoc seksualna, w tym gwałt

1. Strony podejmują konieczne działania ustawodawcze lub inne mające na celu zagwarantowanie, że następujące umyślne działania podlegają odpowiedzialności karnej:

- a. dokonywanie penetracji waginalnej, analnej lub oralnej o charakterze seksualnym drugiej osoby jakąkolwiek częścią ciała lub jakimkolwiek przedmiotem bez zgody tej osoby;
 - b. dokonywanie innych czynności o charakterze seksualnym wobec drugiej osoby bez zgody tej osoby;
 - c. doprowadzenie drugiej osoby bez jej zgody do podjęcia czynności o charakterze seksualnym wobec osoby trzeciej.
2. Zgoda musi być udzielona przez osobę zdolną do składania oświadczeń woli, co należy ocenić w świetle danych okoliczności.
3. Strony podejmują konieczne działania ustawodawcze lub inne mające na celu zagwarantowanie, że postanowienia ustępu 1 niniejszego artykułu mają zastosowanie również do czynności dokonywanych wobec byłych lub obecnych współmałżonków lub partnerów, uznawanych na mocy przepisów prawa krajowego.

Artykuł 37

Wymuszone małżeństwa

1. Strony podejmują konieczne działania ustawodawcze lub inne mające na celu zagwarantowanie, że celowe działania polegające na zmuszaniu osoby dorosłej lub dziecka do zawarcia małżeństwa podlegają odpowiedzialności karnej.
2. Strony podejmują konieczne działania ustawodawcze lub inne mające na celu zagwarantowanie, że celowe działania polegające na zwabieniu osoby dorosłej lub dziecka na terytorium którejkolwiek ze Stron lub do kraju innego niż kraj zamieszkania tej osoby w celu zmuszenia takiej osoby dorosłej lub dziecka do zawarcia małżeństwa podlegają odpowiedzialności karnej.

Artykuł 38

Genitalne okaleczanie kobiet

Strony podejmują konieczne działania ustawodawcze lub inne mające na celu zagwarantowanie, że następujące celowe działania podlegają odpowiedzialności karnej:

- a. wycinanie, infibulacja lub wszelkie inne okaleczanie całości lub części warg sromowych większych, warg sromowych mniejszych lub łechtaczki kobiety;

- b. wywieranie nacisku na kobietę lub doprowadzenie do jej poddania się którejkolwiek z czynności wymienionej w lit. a) powyżej;
- c. zachęcanie dziewczyny, wywieranie na nią nacisku lub doprowadzenie do jej poddania się którejkolwiek z czynności wymienionej pod lit. a) powyżej.

Artykuł 39

Wymuszona aborcja i wymuszona sterylizacja

Strony podejmują konieczne działania ustawodawcze lub inne mające na celu zagwarantowanie, że następujące celowe działania podlegają odpowiedzialności karnej:

- a. dokonanie aborcji u kobiety bez jej uprzedniej świadomej zgody;
- b. przeprowadzenie zabiegu chirurgicznego u kobiety mającego na celu uniemożliwienie jej dalszej naturalnej prokreacji bez jej uprzedniej świadomej zgody lub bez jej pełnej wiedzy na temat tego zabiegu.

Artykuł 40

Molestowanie seksualne

Strony podejmą konieczne działania ustawodawcze lub inne mające na celu zagwarantowanie, że wszelkie formy niepożądanych działań werbalnych, niewerbalnych lub fizycznych o charakterze seksualnym, skutkujące naruszeniem godności danej osoby, w szczególności w atmosferze zastraszania, wrogości, upodlenia, poniżenia lub obrazy, podlegają odpowiedzialności karnej lub innej odpowiedzialności prawnej.

Artykuł 41

Współudział, podżeganie i usiłowanie

1. Strony podejmują konieczne działania ustawodawcze lub inne mające na celu zagwarantowanie, że celowy współudział lub podżeganie do popełnienia przestępstw, o których mowa w artykułach 33, 34, 35, 36, 37, 38a oraz 39 niniejszej Konwencji, uznawane są za przestępstwa.
2. Strony podejmują konieczne działania ustawodawcze lub inne mające na celu zagwarantowanie, że celowe próby popełnienia przestępstw, o których mowa w artykułach 35, 36, 37, 38a oraz 39 niniejszej Konwencji, uznawane są za przestępstwa.

Artykuł 42

Niedopuszczalne usprawiedliwienie zbrodni, w tym tak zwanych „zbrodni honorowych”

1. Strony podejmują konieczne działania ustawodawcze lub inne mające na celu zagwarantowanie, że w postępowaniu karnym wszczętym w wyniku popełnienia któregokolwiek z aktów przemocy, o których mowa w niniejszej Konwencji, akty takie nie będą usprawiedliwiane względami kulturowymi, zwyczajowymi, religijnymi, tradycyjnymi ani tzw. względami „honoru”. W szczególności dotyczy to stwierdzeń, że ofiara przekroczyła kulturowe, religijne, społeczne lub tradycyjne normy lub zwyczaje stanowiące kryteria właściwego zachowania.
2. Strony podejmują konieczne działania ustawodawcze lub inne mające na celu zagwarantowanie, że zachęcanie dziecka do popełnienia czynności, o których mowa w ustępie 1 niniejszego artykułu, nie zmniejsza odpowiedzialności karnej osoby zachęcającej z tytułu popełnionych czynności.

Artykuł 43

Uznawanie przestępstw karnych

Przestępstwa, o których mowa w niniejszej Konwencji, są za takie uznawane bez względu na charakter relacji pomiędzy ofiarą a sprawcą.

Artykuł 44

Właściwość

1. Strony podejmują konieczne działania ustawodawcze lub inne mające na celu uznanie swojej właściwości dla wszelkich przestępstw, o których mowa w niniejszej Konwencji, jeżeli przestępstwo zostało popełnione:
 - a. na ich terytorium; lub
 - b. na pokładzie statku pływającego pod banderą danej Strony; lub
 - c. na pokładzie samolotu zarejestrowanego zgodnie z przepisami prawa danej Strony; lub
 - d. przez ich obywatela; lub
 - e. przez osobę zamieszkałą na terytorium danej Strony.

2. Strony podejmują konieczne działania ustawodawcze lub inne mające na celu ustalenie właściwości sądowej dla wszelkich przestępstw, o których mowa w niniejszej Konwencji, jeżeli przestępstwo zostało popełnione wobec ich obywatela lub wobec osoby zamieszkałej na ich terytorium.

3. Na potrzeby postępowania w sprawach przestępstw, o których mowa w artykułach 36, 37, 38 oraz 39 niniejszej Konwencji, Strony podejmują konieczne działania ustawodawcze lub inne mające na celu zagwarantowanie, że ich właściwość nie jest uwarunkowana faktem penalizacji tych aktów na terytorium, na którym zostały popełnione.

4. Na potrzeby postępowania w sprawach przestępstw, o których mowa w artykułach 36, 37, 38 oraz 39 niniejszej Konwencji, Strony podejmują konieczne działania ustawodawcze lub inne mające na celu zagwarantowanie, że ich właściwość, o której mowa w ustępie 1 lit. d) i e), nie jest uwarunkowana możliwością wszczęcia postępowania jedynie po złożeniu przez ofiarę zawiadomienia o popełnieniu przestępstwa lub jedynie po postawieniu zarzutów przez organy państwowe na terytorium, na którym zostało popełnione przestępstwo.

5. Strony podejmują konieczne działania ustawodawcze lub inne mające na celu uznanie swojej właściwości dla przestępstw, o których mowa w niniejszej Konwencji, w przypadku gdy domniemany sprawca jest obecny na ich terytorium i nie podlega ekstradycji do innego państwa będącego Stroną niniejszej Konwencji wyłącznie na podstawie obywatelstwa.

6. W przypadku gdy więcej niż jedna Strona rości sobie prawo do właściwości w stosunku do domniemanego przestępstwa, o którym mowa w niniejszej Konwencji, zainteresowane Strony, w uzasadnionych przypadkach, konsultują się ze sobą w celu ustalenia najbardziej stosownej właściwości na potrzeby postępowania.

7. Bez uszczerbku dla ogólnych zasad prawa międzynarodowego, niniejsza Konwencja nie wyklucza właściwości karnej wykonywanej przez którąkolwiek ze Stron na mocy prawa krajowego.

Artykuł 45 **Sankcje i środki**

1. Strony podejmują konieczne działania ustawodawcze lub inne mające na celu zagwarantowanie, że przestępstwa, o których mowa w niniejszej Konwencji, podlegają efektywnym, proporcjonalnym i odstrasającym karom, z uwzględnieniem ich wagi. Sankcje te obejmują, w stosownych przypadkach, wyroki pozbawienia wolności mogące skutkować ekstradycją.

2. Strony mogą podjąć inne działania w stosunku do sprawców, m.in.:

- monitorowanie lub nadzór osób skazanych;
- pozbawienie praw rodzicielskich, o ile nie jest możliwe w żaden inny sposób zagwarantowanie ochrony najlepszego interesu dziecka, w tym bezpieczeństwa ofiary.

Artykuł 46 **Okoliczności obciążające**

Strony podejmują konieczne działania ustawodawcze lub inne mające na celu zagwarantowanie, że następujące okoliczności, o ile nie zostały wcześniej uwzględnione jako element przestępstwa, mogą, zgodnie z odpowiednimi przepisami prawa krajowego, zostać uznane za okoliczności obciążające przy orzekaniu wyroku w związku z przestępstwami, o których mowa w niniejszej Konwencji:

- a. przestępstwo zostało popełnione wobec byłego lub obecnego współmałżonka lub partnera uznanego zgodnie z przepisami prawa krajowego, przez członka rodziny, osobę współmieszkającą z ofiarą lub przez osobę nadużywającą swojej władzy;
- b. przestępstwo lub przestępstwa powiązane popełniono wielokrotnie;
- c. przestępstwo popełniono wobec osoby narażonej ze względu na szczególne okoliczności;
- d. przestępstwo popełniono wobec dziecka lub w jego obecności;
- e. przestępstwo zostało popełnione przez dwie lub więcej osób działających wspólnie;
- f. przestępstwo poprzedzały lub mu towarzyszyły szczególne akty okrucieństwa;
- g. przestępstwo popełniono z użyciem broni lub pod groźbą jej użycia;
- h. przestępstwo spowodowało istotny uszczerbek na zdrowiu fizycznym lub psychicznym ofiary;
- i. sprawca był już wcześniej skazany z tytułu przestępstw o podobnym charakterze.

Artykuł 47 **Wyroki wydawane przez drugą Stronę**

Strony podejmują konieczne działania ustawodawcze lub inne mające na celu umożliwienie uwzględniania prawomocnych wyroków drugiej Strony w stosunku do przestępstw, o których mowa w niniejszej Konwencji, przy orzekaniu wyroku.

Artykuł 48**Zakaz stosowania obowiązkowych alternatywnych procesów rozstrzygania sporów lub orzekania sądowego**

1. Strony podejmują konieczne działania ustawodawcze lub inne zakazujące stosowania obowiązkowych alternatywnych procesów rozstrzygania sporów, w tym mediacji i rozstrzygnięć polubownych, w odniesieniu do wszelkich form przemocy objętych zakresem niniejszej Konwencji.
2. Strony podejmują konieczne działania ustawodawcze lub inne mające na celu zagwarantowanie, że w przypadku nałożenia kary grzywny, zdolność sprawcy do wypełnienia zobowiązań finansowych w stosunku do ofiary zostanie odpowiednio uwzględniona.

Rozdział VI – Wykrywanie, ściganie, procedury prawne i środki ochronne

Artykuł 49 Ogólne zobowiązania

1. Strony podejmują konieczne środki prawne lub inne działania mające na celu zagwarantowanie, że dochodzenie oraz postępowanie sądowe związane z wszelkimi formami przemocy objętymi zakresem niniejszej Konwencji zostaną przeprowadzone bez zbędnej zwłoki i z poszanowaniem praw ofiar na wszystkich etapach postępowania karnego.

2., Zgodnie z podstawowymi zapisami dotyczącymi praw człowieka oraz mając na względzie uwzględnienie kwestii płci społeczno-kulturowej w pojmowaniu przemocy, Strony podejmują konieczne środki prawne lub inne działania w celu zapewnienia skutecznego dochodzenia oraz ścigania przestępstw określonych zgodnie z niniejszą Konwencją.

Artykuł 50 Szybka reakcja, zapobieganie i ochrona

1. Strony podejmują konieczne środki prawne lub inne działania mające na celu zagwarantowanie, że właściwe organy ścigania zareagują na wszelkie formy przemocy objęte zakresem niniejszej Konwencji w sposób szybki i odpowiedni, oferując ofiarom stosowaną i niezwłoczną ochronę.

2. Strony podejmują konieczne środki prawne lub inne działania mające na celu zagwarantowanie, że właściwe organy ścigania w sposób niezwłoczny i odpowiedni wezmą udział w zapobieganiu wszelkim formom przemocy objętym zakresem niniejszej Konwencji oraz ochronie przed takim formami przemocy, łącznie z podjęciem zapobiegawczych działań operacyjnych i zbieraniem dowodów.

Artykuł 51 Ocena ryzyka i zarządzanie ryzykiem

1. Strony podejmują konieczne środki prawne lub inne działania mające na celu zagwarantowanie, że ocena ryzyka śmiertelności oraz powagi sytuacji, jak również ryzyka powtarzających się aktów przemocy zostanie przeprowadzona przez wszelkie odpowiednie władze w celu zarządzania takim ryzykiem oraz, jeśli zajdzie taka konieczność, w celu zapewnienia skoordynowanych środków bezpieczeństwa i wsparcia.

2. Strony podejmują konieczne środki prawne lub inne działania mające na celu zapewnienie, że ocena, o której mowa w akapicie 1 niniejszego Artykułu w sposób należyty bierze pod uwagę, na wszystkich etapach dochodzenia oraz stosowania środków ochronnych, posiadanie broni lub dostępu do broni przez sprawców aktów przemocy objętych zakresem niniejszej Konwencji.

Artykuł 52

Wyjątkowe zakazy kontaktowania się

Strony podejmują konieczne środki prawne lub inne działania mające na celu zagwarantowanie, że odpowiednie władze są uprawnione do wydania nakazu, w sytuacjach bezpośredniego zagrożenia, opuszczenia miejsca zamieszkania ofiary lub osoby narażonej przez sprawcę przemocy domowej na odpowiedni okres czasu oraz zakazu nachodzenia ofiary lub osoby zagrożonej w jej miejscu zamieszkania lub kontaktowania się z ofiarą lub osobą zagrożoną przez sprawcę. Działania podjęte zgodnie z niniejszym Artykułem mają na uwadze przede wszystkim bezpieczeństwo ofiar lub osób zagrożonych.

Artykuł 53

Zakaz zbliżania się lub nakaz ochrony

1. Strony podejmują konieczne środki prawne lub inne działania mające na celu zagwarantowanie, że ofiary wszelkich form przemocy objętej zakresem niniejszej Konwencji mają dostęp do odpowiednich zakazów zbliżania się lub nakazów ochrony.

2. Strony podejmują konieczne środki prawne lub inne działania mające na celu zagwarantowanie, że zakazy zbliżania się lub nakazy ochrony, o których mowa w ust. 1 niniejszego artykułu są:

- dostępne na potrzeby bezpośredniej ochrony oraz bez nienależytych obciążeń finansowych lub administracyjnych nakładanych na ofiarę;
- wystawiane na określony czas lub do czasu ich zmiany lub też zniesienia;
- jeśli zachodzi taka konieczność, wystawiane bez wysłuchania strony przeciwnej i ze skutkiem natychmiastowym;
- dostępne niezależnie od lub w uzupełnieniu do innych postępowań prawnych;
- możliwe do wprowadzenia w kolejnych postępowaniach prawnych.

3. Strony podejmują konieczne środki prawne lub inne działania mające na celu zagwarantowanie, że naruszenie zakazu zbliżania się lub nakazu ochrony wydanych zgodnie z ust. 1 niniejszego artykułu podlega skutecznym, proporcjonalnym i zniechęcającym do ponownego popełnienia czynu sankcjom karnym lub innym sankcjom prawnym.

Artykuł 54 **Dochodzenie i dowody**

Strony podejmują konieczne środki prawne lub inne działania mające na celu zagwarantowanie, że w jakimkolwiek postępowaniu cywilnym lub karnym, dowody związane z doświadczeniami i zachowaniami seksualnymi ofiary zostaną dopuszczone wyłącznie w sytuacjach, w których takie dowody są zasadne i konieczne.

Artykuł 55 **Postępowanie bez wysłuchania strony przeciwnej i postępowanie prowadzone z urzędu**

1. Strony dopilnują, aby dochodzenia sądowe lub ściganie przestępstw określonych w Artykułach 35, 36, 37, 38 i 39 niniejszej Konwencji nie były całkowicie zależne od zgłoszenia lub doniesienia wniesionego przez ofiarę, jeśli przestępstwo zostało dokonane w całości lub częściowo na terytorium takiej Strony oraz ponadto zagwarantują, że postępowanie może być kontynuowane, nawet jeśli ofiara wycofa swoje zeznania lub doniesienie.

2. Strony podejmują konieczne środki prawne lub inne działania mające na celu zapewnienie, zgodnie z przepisami prawa krajowego, organizacjom rządowym i pozarządowym oraz doradcom w zakresie przemocy domowej możliwość pomagania ofiarom lub wspierania ofiar, na życzenie ofiar, podczas dochodzenia oraz postępowania sądowego dotyczącego przestępstw określonych w niniejszej Konwencji.

Artykuł 56 **Środki ochrony**

1. Strony podejmują konieczne środki prawne lub inne działania mające na celu ochronę praw i interesów ofiar, w tym ich specjalnych potrzeb jako świadków, na wszystkich etapach dochodzenia i postępowania sądowego, a w szczególności poprzez:

- a. zapewnienie im bezpieczeństwa, jak również ich rodzinom i świadkom, chroniąc ich przed zastraszaniem, odwetem lub powtarzającą się wiktyimizacją;
 - b. zagwarantowanie, że ofiary zostaną poinformowane, przynajmniej w przypadkach, w których ofiary i rodzina mogą być zagrożone, jeśli sprawca ucieknie, zostanie tymczasowo zwolniony lub wyjdzie na wolność;
 - c. informowanie ofiar, w przypadkach przewidzianych przez prawo krajowe, o ich prawach oraz dostępnych świadczeniach, przetwarzaniu ich skargi, opłatach, ogólnym postępie dochodzenia lub postępowania oraz ich roli w takich czynnościach, jak również o tym, jak zakończyły się dotyczące ich sprawy;
 - d. umożliwianie ofiarom, w sposób zgodny z zasadami procesowymi prawa krajowego, skorzystanie z prawa do bycia wysłuchanym, przedstawienia dowodów oraz wyrażania swoich poglądów, potrzeb i trosk, bezpośrednio lub poprzez przedstawiciela, oraz prawa do tego, aby takie ich dowody lub wypowiedzi zostały wzięte pod uwagę;
 - e. zapewnienie ofiarom odpowiedniego wsparcia, tak aby ich prawa i interesy były w sposób należyty prezentowane i brane pod uwagę;
 - f. zapewnienie możliwości podjęcia środków chroniących prywatność i wizerunek ofiary;
 - g. zapewnienie unikania, jeśli tylko jest to możliwe, kontaktu ofiar ze sprawcami w sądzie i w siedzibach organów ścigania;
 - h. zapewnienie ofiarom niezależnych i kompetentnych tłumaczy, jeśli ofiary są stronami postępowania lub jeśli dostarczają dowodów;
 - i. umożliwienie ofiarom składanie zeznań, zgodnie z przepisami prawa krajowego, w sali sądowej w trybie zaocznym lub też przynajmniej w nieobecności domniemanego sprawcy, w szczególności poprzez wykorzystanie odpowiednich technologii komunikacyjnych, jeśli istnieje taka możliwość.
3. Ofiara nieletnia lub nieletni świadek przemocy wobec kobiet oraz przemocy domowej otrzymuje, jeśli znajduje to zastosowanie, specjalne środki ochrony, z uwzględnieniem najlepszych interesów dziecka.

Artykuł 57
Pomoc prawna

Strony zapewniają prawo do otrzymania pomocy prawnej oraz bezpłatnej porady prawnej dla ofiar, zgodnie z przepisami prawa krajowego stron.

Artykuł 58
Zasada przedawnienia

1. Strony podejmują konieczne środki prawne lub inne działania mające na celu zagwarantowanie, że zasada przedawnienia dla wszczynania jakichkolwiek postępowań prawnych dotyczących przestępstw określonych zgodnie z Artykułami 36, 37, 38 and 39 niniejszej Konwencji będzie obowiązywać z zachowaniem takiego okresu, który będzie wystarczający dla umożliwienia skutecznego wszczęcia postępowania po osiągnięciu przez ofiarę pełnoletności i takiego okresu, który będzie współmierny dla wagi przestępstwa.

Rozdział VII – Migracja i azyl

Artykuł 59 Miejsce pobytu

1. Strony podejmują konieczne środki prawne lub inne działania mające na celu zapewnienie, że w przypadku rozwiązania małżeństwa lub związku ofiarom, których miejsce pobytu jest zależne od miejsca pobytu małżonka lub partnera, zgodnie z przepisami prawa krajowego, w obliczu szczególnie trudnych okoliczności, po złożeniu wniosku przyznawane jest niezależne zezwolenie na pobyt, bez względu na czas trwania małżeństwa lub związku. Warunki przyznawania niezależnego pozwolenia na pobyt i długość jego trwania regulują przepisy prawa krajowego.

2. Strony podejmują konieczne środki prawne lub inne działania mające na celu umożliwienie ofiarom zawieszenia biegu postępowania w sprawie wydalenia, które zostało zainicjowane w odniesieniu do miejsca pobytu zależnego od miejsca pobytu małżonka lub partnera, zgodnie z przepisami prawa krajowego, w celu umożliwienia im złożenia wniosku o niezależne zezwolenie na pobyt.

3. Strony wydają ofiarom odnawialne zezwolenie na pobyt w jednej z poniższych sytuacji bądź w obu z nich:

a. gdy właściwy organ uzna, że ich pobyt jest niezbędny ze względu na ich sytuację osobistą;

b. gdy właściwy organ uzna, że ich pobyt jest niezbędny dla celów ich współpracy z właściwymi organami w zakresie postępowania przygotowawczego lub karnego postępowania sądowego.

4. Strony podejmują konieczne środki prawne lub inne działania mające na celu dopilnowanie, aby ofiary przymusowych małżeństw sprowadzone do innego kraju w celu zawarcia rzeczonoego związku małżeńskiego, które w konsekwencji straciły prawo do pobytu w kraju, w którym zwykle przebywają, mogły odzyskać to prawo.

Artykuł 60

Wnioski o azyl uwarunkowane płcią społeczno-kulturową

1. Strony podejmują konieczne środki prawne lub inne działania mające na celu umożliwienie uznania przemocy wobec kobiet ze względu na płeć za prześladowanie, w rozumieniu art. 1 ust. A pkt. 2 Konwencji dotyczącej statusu uchodźców z 1951 r. oraz za poważną szkodę dającą podstawy do przyznania ochrony uzupełniającej.

2. Strony dopilnowują, aby interpretacja przesłanek zawartych w Konwencji uwzględniała kwestie **płci społeczno-kulturowej** oraz aby w przypadkach, gdy zostanie stwierdzone, że obawa przed prześladowaniem wynika z jednej z powyższych przesłanek lub ich większej liczby, wnioskodawcom został udzielony status uchodźcy, zgodnie z mającymi zastosowanie instrumentami.

3. Strony podejmują konieczne środki prawne lub inne działania w celu ustanowienia procedur przyjmowania cudzoziemców, uwzględniających kwestie płci społeczno-kulturowej, jak również usług wsparcia dla cudzoziemców ubiegających się o nadanie statusu uchodźcy, wytycznych dotyczących płci społeczno-kulturowej oraz procedur udzielania azylu uwzględniających kwestie **płci społeczno-kulturowej**, w tym procedur nadawania statusu uchodźcy i składania wniosków o ochronę międzynarodową.

Artykuł 61

Zasada non-refoulement

1. Strony podejmują konieczne środki prawne lub inne działania w celu poszanowania zasady *non-refoulement*, zgodnie z istniejącymi zobowiązaniami w ramach prawa międzynarodowego.

2. Strony podejmują konieczne środki prawne lub inne działania mające na celu zapewnienie, że ofiary przemocy wobec kobiet potrzebujące ochrony, niezależnie od ich statusu czy miejsca pobytu, w żadnym przypadku nie są odsyłane z powrotem do jakiegokolwiek kraju, w którym ich życiu zagrażałoby niebezpieczeństwo, lub w którym byłyby torturowane, traktowane w sposób niehumanitarny lub poniżający bądź karane.

Rozdział VIII – Współpraca międzynarodowa

Artykuł 62 Zasady ogólne

1. Strony podejmują możliwie szeroko zakrojoną współpracę zgodnie z postanowieniami niniejszej Konwencji oraz z zastosowaniem właściwych instrumentów międzynarodowych i regionalnych dotyczących międzynarodowej współpracy w sprawach cywilnych i karnych, porozumień opracowanych na podstawie jednolitego lub wzajemnego ustawodawstwa oraz prawa krajowego, w celu:

- a. zapobiegania, zwalczania i ścigania sprawców wszelkich form przemocy, o których mowa w niniejszej Konwencji;
- b. ochrony ofiar i oferowania im wsparcia;
- c. prowadzenia dochodzeń i postępowań odnoszących się do przestępstw określonych zgodnie z niniejszą Konwencją;
- d. wykonywania stosownych wyroków cywilnych i karnych wydawanych przez organy sądowe Stron, w tym nakazów ochrony.

2. Strony podejmują konieczne środki prawne lub inne działania mające na celu zapewnienie, że osoby, o których mowa w niniejszej Konwencji, będące ofiarami przestępstw popełnionych na terytorium Strony innej niż ta, na terytorium której dane osoby zamieszkują, mogą złożyć skargę do organów właściwych dla ich państwa zamieszkania.

3. W przypadku gdy Strona, która uzależnia udzielenie wzajemnej pomocy prawnej związanej ze sprawami karnymi, ekstradycją czy wykonaniem wyroków cywilnych bądź karnych nałożonych przez drugą Stronę niniejszej Konwencji od istnienia traktatu, otrzymuje wniosek o nawiązanie tego rodzaju współpracy prawnej od Strony, z którą nie zawarła takiego traktatu, Strona otrzymująca wyżej wspomniany wniosek może uważać niniejszą Konwencję za podstawę prawną wzajemnej pomocy prawnej w przypadku spraw karnych, ekstradycji czy wykonania wyroków cywilnych bądź karnych nałożonych przez drugą Stronę w odniesieniu do przestępstw określonych zgodnie z niniejszą Konwencją.

4. Strony podejmują starania mające na celu włączenie, w stosownych przypadkach, kwestii zapobiegania i walki z przemocą wobec kobiet i przemocą domową do programów pomocowych na rzecz rozwoju, adresowanych do państw trzecich, w tym poprzez zawieranie umów dwustronnych i wielostronnych z państwami trzecimi mających na celu ułatwienie im ochrony ofiar zgodnie z art. 18 ust. 5.

Artykuł 63

Działania na rzecz osób zagrożonych

W przypadku gdy na podstawie posiadanych informacji Strona ma uzasadnione powody, aby sądzić, że dana osoba jest narażona na bezpośrednie ryzyko aktów przemocy, o których mowa w art. 36, 37, 38 i 39 niniejszej Konwencji, na terytorium drugiej Strony, Strona posiadająca takie informacje powinna bezzwłocznie przekazać je drugiej Stronie, która musi zagwarantować, że podjęte zostaną odpowiednie środki ochrony. W sytuacjach, w których ma to zastosowanie, informacja taka zawiera szczegóły dotyczące istniejących przepisów o ochronie, które mogą pomóc osobie zagrożonej.

Artykuł 64

Informacje

1. Strona wezwana niezwłocznie informuje Stronę wzywającą o ostatecznym wyniku działania podjętego zgodnie z niniejszym rozdziałem. Strona wezwana powinna również niezwłocznie poinformować Stronę wzywającą o wszelkich przyczynach, które uniemożliwiają wykonanie takiego działania lub które mogą znacząco opóźnić jego wykonanie.
2. Każda Strona może, w ramach kompetencji wynikających z jej prawa krajowego i bez wcześniejszego wniosku, przekazywać drugiej Stronie informacje uzyskane w trakcie swoich własnych czynności śledczych, jeżeli uzna, że ujawnienie takich informacji może pomóc tej Stronie w niedopuszczeniu do wystąpienia przestępstw określonych zgodnie z niniejszą Konwencją, podjęciu lub prawidłowym przeprowadzeniu czynności śledczych lub postępowań związanych z tymi przestępstwami lub gdy informacje te mogłyby doprowadzić do sporządzenia przez tę Stronę wniosku o współpracę na podstawie niniejszego rozdziału.
3. Strona otrzymująca jakiegokolwiek informacje zgodnie z ust. 2 niniejszego artykułu w stosownych przypadkach przekazuje je do właściwych organów w celu wszczęcia przez nie postępowania lub w celu uwzględnienia ich w odnośnym postępowaniu cywilnym bądź karnym.

Artykuł 65

Ochrona danych

Dane osobowe są przechowywane i przetwarzane zgodnie podjętymi obowiązkami ustalonymi przez Strony w ramach Konwencji o ochronie osób w związku z automatycznym przetwarzaniem danych osobowych (ETS nr 108).

Rozdział IX – Mechanizm monitorujący

Artykuł 66

Grupa ekspertów ds. przeciwdziałania przemocy wobec kobiet i przemocy domowej

1. Zadaniem Grupy ekspertów ds. przeciwdziałania przemocy wobec kobiet i przemocy domowej (zwanej dalej „GREVIO”) jest monitorowanie wdrażania przez Strony niniejszej Konwencji.
2. Liczba członków GREVIO będzie wynosić nie mniej niż 10 i nie więcej niż 15 osób, z zachowaniem **równowagi płci społeczno-kulturowej** i równowagi geograficznej, a także z uwzględnieniem interdyscyplinarnej wiedzy specjalistycznej. Kandydaci na członków Grupy zostaną zaproponowani przez Strony, a ich wyboru dokona Komitet Stron. Czas sprawowania funkcji wynosi cztery lata, ponowny wybór możliwy jest raz, a członkowie powinni być wybierani spośród obywateli Stron.
3. Pierwszy wybór dziesięciu członków należy przeprowadzić najpóźniej rok po wejściu w życie niniejszej Konwencji. Wyboru pięciu dodatkowych członków należy dokonać po 25 ratyfikacji lub przystąpieniu.
4. Zasady wyboru członków GREVIO są następujące:
 - a. procedura wyboru powinna być przejrzysta, a członkowie wybierani spośród osób o wysokiej moralności, uznawanych za ekspertów w zakresie praw człowieka, równouprawnienia płci, przemocy wobec kobiet i przemocy domowej, pomocy i ochrony ofiar lub spośród osób o uznanym doświadczeniu zawodowym związanym z obszarami wskazanymi w Konwencji;
 - b. każdy członek GREVIO musi być obywatelem innego państwa;
 - c. członkowie powinni reprezentować główne systemy prawne;
 - d. członkowie powinni reprezentować znaczących działaczy i instytucje działające na rzecz przeciwdziałania przemocy wobec kobiet i przemocy domowej;
 - e. członkowie powinni sprawować swoje funkcje osobiście, wypełniać swoje zadania w sposób niezależny i bezstronny, a także być gotowymi do wykonywania obowiązków w sposób skuteczny.
5. Za określenie procedury wyboru członków GREVIO odpowiedzialny jest Komitet Ministrów Rady Europy. Przygotowanie procedury powinno się odbyć po konsultacjach i uzyskaniu jednomyślnej zgody Stron w ciągu sześciu miesięcy od wejścia w życie niniejszej Konwencji.

6. GREVIO przyjmuje swój własny regulamin.

7. Członkowie GREVIO oraz inni członkowie delegacji składający wizyty w krajach określonych w art. 68, ust. 9 i 14 korzystają z przywilejów i immunitetów opisanych w Załączniku do niniejszej Konwencji.

Artykuł 67 **Komitet Stron**

1. Komitet Stron składa się z przedstawicieli Stron Konwencji.

2. Komitet Stron zostaje powołany przez Sekretarza Generalnego Rady Europy. Pierwsze spotkanie Komitetu należy przeprowadzić najpóźniej rok po wejściu w życie niniejszej Konwencji. Celem spotkania będzie wybór członków GREVIO. Kolejne spotkania będą mieć miejsce zawsze wtedy gdy zarządzi je jedna trzecia członków Komitetu, Przewodniczący Komitetu Stron lub Sekretarz Generalny.

3. Komitet Stron przyjmuje własny regulamin.

Artykuł 68 **Procedura**

1. Strony przedstawiają Sekretarzowi Generalnemu Rady Europy raport dotyczący środków legislacyjnych i innych środków mających wpływ na wypełnianie zapisów Konwencji, sporządzony na podstawie kwestionariusza opracowanego przez GREVIO, do rozpatrzenia przez GREVIO.

2. GREVIO rozpatruje przedłożony raport razem z przedstawicielami danej Strony zgodnie z ust. 1 niniejszego artykułu.

3. Następne procedury ewaluacyjne podzielone zostaną na cykle, a GREVIO określi ich długość. Na początku każdego cyklu GREVIO wybiera konkretne przepisy, na których oparta będzie procedura ewaluacyjna i w odniesieniu do których rozsyłane będą kwestionariusze.

4. GREVIO określa odpowiednie środki służące do przeprowadzenia procedury monitorowania. GREVIO może w szczególności przyjąć dla każdego cyklu ewaluacyjnego kwestionariusz, który będzie służył jako podstawa ewaluacji procesu wdrożenia przez Strony. Kwestionariusz ten przeznaczony będzie dla wszystkich

Stron. Zadaniem Stron będzie odpowiedzenie na pytania zawarte w kwestionariuszu, a także udzielenie wszelkich innych informacji, o które poprosi GREVIO.

5. GREVIO może otrzymywać informacje na temat wdrażania Konwencji od organizacji pozarządowych oraz organizacji społeczeństwa obywatelskiego, a także od krajowych instytucji ds. ochrony praw człowieka.

6. GREVIO w sposób należyty uwzględnia istniejące informacje dostępne dzięki innym instrumentom regionalnym i międzynarodowym, a także informacje pochodzące od organów działających w obszarach określonych w niniejszej Konwencji.

7. Przyjmując kwestionariusz dla cyklu ewaluacyjnego, GREVIO w sposób należyty uwzględnia zbieranie i analizę danych przeprowadzone przez Strony zgodnie z art. 11 niniejszej Konwencji.

8. GREVIO może otrzymywać informacje od Komisarza Praw Człowieka Rady Europy, Zgromadzenia Parlamentarnego oraz specjalistycznych organów Rady Europy, jak również od organów ustanowionych w ramach innych instrumentów międzynarodowych służących wdrażaniu Konwencji. GREVIO ma dostęp do skarg przedstawionych tym organom oraz ich rezultatów.

9. W ramach działań pomocniczych, gdy zgromadzone informacje są niewystarczające lub w sytuacjach wymienionych w ust. 14 niniejszego artykułu, GREVIO może wspólnie z władzami krajowymi i we współpracy z niezależnymi ekspertami krajowymi organizować wizyty w krajach. W wizytach tych członkom GREVIO mogą towarzyszyć specjaliści w konkretnej dziedzinie.

10. GREVIO przygotowuje projekt raportu zawierający analizę wdrażania przepisów, które są podstawą ewaluacji, a także sugestie i propozycje dotyczące sposobu rozwiązania problemów zidentyfikowanych w danym Państwie-Stronie. Projekt raportu jest przekazywany do zaopiniowania do Państwa-Strony, które podlega ewaluacji. GREVIO bierze pod uwagę komentarze Strony przy przyjmowaniu raportu.

11. Na podstawie wszystkich otrzymanych od Stron informacji i uwag GREVIO przyjmuje raport i wnioski dotyczące środków podjętych przez Stronę w związku z wdrażaniem postanowień niniejszej Konwencji. Raport i wnioski są przesyłane do danej Strony i Komitetu Stron. Raport i wnioski przygotowane przez GREVIO są ogólnie dostępne od momentu ich przyjęcia, razem z ewentualnymi komentarzami pochodzącymi od Strony, której taki raport dotyczy.

12. Bez uszczerbku dla procedury opisanej w ust. 1-8, Komitet Stron może na podstawie raportu i wniosków GREVIO przyjąć rekomendacje zaadresowane do Strony (a) odnoszące się do środków, jakie należy podjąć w celu wdrożenia wniosków GREVIO, ustalenia daty przekazania informacji na temat wdrażania, o ile zajdzie taka konieczność oraz (b) nakierowane na promowanie współpracy z tą Stroną w celu odpowiedniego wdrażania Konwencji.

13. Jeśli GREVIO otrzyma wiarygodne informacje informujące o problemie, który wymaga natychmiastowego działania, aby zapobiec lub ograniczyć skalę lub liczbę poważnych naruszeń Konwencji, GREVIO może wymagać w trybie pilnym przedłożenia specjalnego raportu odnoszącego się do działań podjętych w celu zapobiegania poważnym, licznym lub powtarzającym się przypadkom przemocy wobec kobiet.

14. Biorąc pod uwagę informacje przekazane przez zainteresowaną Stronę i inne wiarygodne informacje dostępne dla GREVIO, grupa może wyznaczyć jednego lub więcej spośród swoich członków, aby przeprowadzili dochodzenie i w trybie pilnym przekazywali GREVIO raporty na jego temat. W sytuacjach tego wymagających i za zgodą Strony, dochodzenie może obejmować wizytę w Państwie-Stronie.

15. Po analizie wyników dochodzenia, o którym mowa w ust. 14 niniejszego artykułu **GREVIO przekazuje te wyniki zainteresowanej Stronie**, a następnie, jeśli zachodzi taka potrzeba, Komitetowi Stron i Komitetowi Ministrów Rady Europy, razem z ewentualnymi uwagami i zaleceniami.

Artykuł 69 **Ogólne zalecenia**

W uzasadnionych przypadkach GREVIO może przyjąć ogólne zalecenia dotyczące wdrażania niniejszej Konwencji.

Artykuł 70 **Udział parlamentów w monitorowaniu**

1. Zachęca się parlamenty narodowe do udziału w monitorowaniu środków podjętych w celu wdrażania niniejszej Konwencji.
2. Każda ze stron przekaże raporty GREVIO swojemu parlamentowi.

3. Zachęca się Zgromadzenie Parlamentarne Rady Europy do regularnego podsumowywania procesu wdrażania niniejszej Konwencji.

Rozdział X – Związek z innymi instrumentami międzynarodowymi

Artykuł 71

Związek z innymi instrumentami międzynarodowymi

1. Niniejsza Konwencja nie ma wpływu na zobowiązania wynikające z innych instrumentów międzynarodowych, w których Strony Konwencji są Stronami lub będą nimi, a które zawierają postanowienia dotyczące kwestii objętych niniejszą Konwencją.
2. Strony Konwencji mogą zawierać między sobą dwustronne lub wielostronne porozumienia dotyczące kwestii będących przedmiotem niniejszej Konwencji dla celów uzupełniania lub umacniania jej postanowień lub ułatwiania realizacji założeń Konwencji.

Rozdział XI – Zmiany Konwencji

Artykuł 72 Zmiany

1. Sekretarz Generalny Rady Europy jest informowany o wszelkich propozycjach zmian niniejszej Konwencji oraz przekazuje je dalej do państw członkowskich Rady Europy, wszystkich sygnatariuszy, Stron, Unii Europejskiej, państw zaproszonych do podpisania niniejszej Konwencji zgodnie z art. 75, oraz wszystkich państw zaproszonych do przystąpienia do niniejszej Konwencji zgodnie z art. 76.
2. Komitet Ministrów Rady Europy rozpatruje zaproponowane zmiany, a po konsultacjach ze Stronami Konwencji niebędącymi członkami Rady Europy może przyjąć zmianę większością głosów zgodnie z art. 20.d Statutu Rady Europy.
3. Tekst każdej zmiany przyjętej przez Komitet Ministrów zgodnie z ust. 2 niniejszego artykułu przekazywany jest Stronom do zatwierdzenia.
4. Wszelkie zmiany przyjęte zgodnie z ust. 2 niniejszego artykułu wchodzi w życie pierwszego dnia miesiąca następującego po upływie jednego miesiąca od dnia, w którym wszystkie Strony poinformowały Sekretarza Generalnego o zatwierdzeniu takich zmian.

Rozdział XII – Postanowienia końcowe

Artykuł 73

Skutki niniejszej Konwencji

Zapisy niniejszej Konwencji nie powodują uszczerbku dla przepisów prawa wewnętrznego oraz wiążących instrumentów międzynarodowych, które są już obowiązujące lub wejdą w życie i zgodnie z którymi w odniesieniu do zapobiegania lub zwalczania przemocy wobec kobiet i przemocy domowej stosuje się lub można stosować do osób prawa bardziej korzystne.

Artykuł 74

Rozstrzyganie sporów

1. W przypadku sporów między Stronami wynikłych z wdrażania lub interpretacji zapisów niniejszej Konwencji Strony powinny najpierw starać się rozwiązać spór w drodze negocjacji, porozumienia, arbitrażu lub w jakikolwiek inny pokojowy sposób przyjęty we wzajemnych porozumieniach zawartych między nimi.
2. Komitet Ministrów Rady Europy może ustanowić procedury rozstrzygania dostępne dla Stron sporu, jeśli wyrażą one na to zgodę.

Artykuł 75

Podpisanie i wejście w życie

1. Niniejsza Konwencja jest otwarta do podpisu dla państw członkowskich Rady Europy i państw niebędących jej członkami, które brały udział w jej opracowaniu oraz Unii Europejskiej.
2. Niniejsza Konwencja podlega ratyfikacji, przyjęciu lub zatwierdzeniu. Dokumenty ratyfikacyjne, przyjęcia lub zatwierdzenia składa się Sekretarzowi Generalnemu Rady Europy.
3. Niniejsza Konwencja wchodzi w życie pierwszego dnia miesiąca następującego po upływie trzech miesięcy od dnia, w którym 10 sygnatariuszy, w tym co najmniej 8 państw członkowskich Rady Europy, wyraziło zgodę na związanie się Konwencją zgodnie z postanowieniami poprzedniego ustępu.
4. W stosunku do każdego państwa wymienionego w ust. 1 niniejszego artykułu lub państwa członkowskiego Unii Europejskiej, które później wyrazi zgodę na związanie się niniejszą Konwencją, wejdzie ona w życie pierwszego dnia miesiąca

następującego po upływie okresu trzech miesięcy od dnia złożenia dokumentu ratyfikacyjnego, przyjęcia lub zatwierdzenia.

Artykuł 76 **Przystąpienie do Konwencji**

1. Po wejściu w życie niniejszej Konwencji Komitet Ministrów Rady Europy, po konsultacjach ze Stronami Konwencji i otrzymaniu ich jednogłośnej zgody, może zaprosić każde państwo niebędące członkiem Rady Europy niebiorące udziału w opracowaniu niniejszej Konwencji do przystąpienia do niej na podstawie decyzji podjętej większością określoną w art. 20.d Statutu Rady Europy oraz w wyniku jednomyślnego głosowania przedstawicieli Stron uprawnionych do zasiadania w składzie Komitetu Ministrów.

2. W odniesieniu do każdego państwa przystępującego Konwencja wejdzie w życie pierwszego dnia miesiąca następującego po upływie okresu trzech miesięcy od daty złożenia dokumentu przystąpienia Sekretarzowi Generalnemu Rady Europy.

Artykuł 77 **Zakres terytorialny stosowania Konwencji**

1. Każde państwo Unii Europejskiej może w chwili składania podpisu lub dokumentu ratyfikacyjnego, przyjęcia, zatwierdzenia lub przystąpienia wskazać terytorium lub terytoria, na których stosuje się Konwencję.

2. Każda Strona może, w jakimkolwiek późniejszym terminie, poprzez oświadczenie skierowane do Sekretarza Generalnego Rady Europy, rozszerzyć zakres stosowania niniejszej Konwencji na jakiegokolwiek inne terytorium wskazane w oświadczeniu, a za którego stosunki międzynarodowe odpowiada lub w którego imieniu upoważniona jest podejmować zobowiązania. W odniesieniu do takiego terytorium Konwencja wejdzie w życie pierwszego dnia miesiąca następującego po upływie okresu trzech miesięcy od dnia otrzymania takie go oświadczenia przez Sekretarza Generalnego.

3. Każde oświadczenie złożone na mocy dwóch poprzedzających ustępów może być wycofane w stosunku do jakiegokolwiek terytorium wyszczególnionego w oświadczeniu w drodze notyfikacji skierowanej do Sekretarza Generalnego Rady Europy. Wycofanie staje się skuteczne pierwszego dnia miesiąca następującego po upływie okresu trzech miesięcy od dnia otrzymania notyfikacji przez Sekretarza Generalnego.

Artykuł 78

Zastrzeżenia

1. Nie można składać żadnych zastrzeżeń w odniesieniu do jakichkolwiek zapisów Konwencji, z wyjątkiem kwestii opisanych w ust. 2 i 3 niniejszego artykułu.

2. Każde państwo lub Unia Europejska w chwili podpisywania lub składania swojego dokumentu ratyfikacyjnego, przyjęcia, zatwierdzenia lub przystąpienia może poprzez oświadczenie skierowane do Sekretarza Generalnego Rady Europy zadeklarować, że zastrzega sobie prawo do niestosowania lub stosowania tylko w określonych przypadkach lub na określonych warunkach, postanowień zawartych w:

- art. 30 ust. 2;
- art. 44 ust. 1 e, 3 oraz 4;
- art. 55 ust. 1 w odniesieniu do art. 35 o drobnych wykroczeniach;
- art. 58 ust. 1 w odniesieniu do art. 37, 38 oraz 39;
- art. 59.

3. Każde państwo lub Unia Europejska w chwili podpisywania lub składania swojego dokumentu ratyfikacyjnego, przyjęcia, zatwierdzenia lub przystąpienia może poprzez oświadczenie skierowane do Sekretarza Generalnego Rady Europy zadeklarować, że zastrzega sobie prawo do stosowania sankcji innych niż karne w przypadku postępowania opisanego w art. 33 oraz 34.

4. Każda Strona może w całości lub częściowo wycofać zastrzeżenie poprzez oświadczenie skierowane do Sekretarza Generalnego Rady Europy. Wycofanie staje się skuteczne w dacie jego otrzymania.

Artykuł 79

Ważność i przegląd zastrzeżeń

1. Zastrzeżenia, o których mowa w artykule 78, ust. 2 i 3 są ważne przez okres pięciu lat od dnia wejścia w życie Konwencji w stosunku do Strony, która je złożyła. Jednakże takie zastrzeżenia mogą być odnawiane na okresy o tej samej długości.

2. Na osiemnaście miesięcy przed terminem wygaśnięcia zastrzeżenia Sekretariat Generalny Rady Europy notyfikuje danej Stronie ten termin. Nie później niż na trzy miesiące przed terminem wygaśnięcia ważności Strona ta notyfikuje Sekretariatowi Generalnemu utrzymanie, zmianę lub wycofanie swojego zastrzeżenia. W przypadku braku notyfikacji ze strony takiej Strony Sekretariat Generalny poinformuje, że jego zastrzeżenie zostaje uznane za automatycznie przedłużone na okres sześciu miesięcy.

Brak notyfikacji od Strony co do intencji utrzymania lub zmodyfikowania zastrzeżenia przed upływem tego okresu powoduje wygaśnięcie zastrzeżenia.

3. Strona składająca zastrzeżenie zgodnie z art. 78, ust. 2 i 3 przed przedłużeniem go lub na żądanie przedstawi GREVIO przyczyny uzasadniające jego utrzymywanie.

Artykuł 80 **Wypowiedzenie**

1. Każda Strona może w dowolnym czasie wypowiedzieć niniejszą Konwencję w drodze notyfikacji skierowanej do Sekretarza Generalnego Rady Europy.

2. Wypowiedzenie staje się skuteczne pierwszego dnia miesiąca następującego po upływie okresu trzech miesięcy od dnia otrzymania notyfikacji przez Sekretarza Generalnego.

Artykuł 81 **Notyfikacja**

Sekretarz Generalny Rady Europy notyfikuje państwom członkowskim Rady Europy, państwom niebędącym członkami, które uczestniczyły w opracowaniu niniejszej Konwencji, wszystkim sygnatariuszom, Stronom, Unii Europejskiej oraz państwom zaproszonym do przystąpienia do Konwencji:

- a. każde złożenie podpisu;
- b. złożenie każdego dokumentu ratyfikacyjnego, przyjęcia, zatwierdzenia lub przystąpienia;
- c. każdą datę wejścia w życie niniejszej Konwencji zgodnie z artykułami 75 i 76;
- d. każdą zmianę przyjętą zgodnie z art. 72 i datę wejścia w życie takiej zmiany;
- e. każde zastrzeżenie i wycofanie zastrzeżenia złożone zgodnie z art. 78;
- f. każde wypowiedzenie złożone zgodnie z postanowieniami art. 80;
- g. każdy inny akt, notyfikację lub informację odnoszącą się do niniejszej Konwencji.

Na dowód czego niżej podpisani, będąc do tego należycie upoważnieni, podpisali Konwencję.

Sporządzono w ..., dnia ..., w językach angielskim i francuskim, przy czym oba teksty są jednakowo autentyczne, w jednym egzemplarzu, który zostanie złożony w archiwach Rady Europy. Sekretarz Generalny Rady Europy prześle uwierzytelnione kopie Konwencji wszystkim państwom członkowskim Rady Europy, państwom niebędącym członkami, które uczestniczyły w opracowaniu niniejszej Konwencji, Unii Europejskiej oraz państwom zaproszonym do przystąpienia do Konwencji.

[Załącznik 1: Przywileje i immunitety (Artykuł 66)]

1. Niniejszy załącznik stosuje się do członków GREVIO wymienionych w art. 66 niniejszej Konwencji, a także do innych członków delegacji składających wizytę w krajach. Dla celów niniejszego załącznika wyrażenie „inni członkowie delegacji składających wizytę w kraju” obejmuje **niezależnych ekspertów krajowych** i specjalistów wymienionych w art. 68 ust. 9 Konwencji, członków personelu Rady Europy oraz tłumaczy ustnych zatrudnionych przez Radę Europy towarzyszących GREVIO w czasie wizyt w krajach.
2. Członkowie GREVIO i inni członkowie delegacji składający wizyty w krajach, pełniąc swoje funkcje związane z przygotowaniem i przeprowadzeniem wizyt w krajach, działaniami po nich następującymi oraz podróżami związanymi z pełnieniem tych funkcji, korzystają z następujących przywilejów i immunitetów:
 - a. immunitet uniemożliwiający aresztowanie, zatrzymanie i zajęcie bagażu osobistego oraz immunitet uniemożliwiający podjęcie procedury prawnej **jakiegokolwiek rodzaju w odniesieniu do wypowiedzi ustnych lub pisemnych** oraz wszelkich czynności wykonanych w ramach wypełniania swoich funkcji;
 - b. wyłączenie z wszelkich ograniczeń wolności poruszania się w czasie opuszczania państwa zamieszkania i powrotu do niego oraz wjazdu do państwa, w którym ma się odbyć wizyta i wyjazdu z niego, a także wyłączenie z obowiązku rejestracji cudzoziemców w odwiedzanym kraju lub kraju, przez który przejeżdżają członkowie GREVIO w związku z wypełnianiem swoich zadań.
3. W czasie podróży podejmowanych w ramach wypełniania swoich funkcji członkowie GREVIO i inni członkowie delegacji składający wizytę są traktowani w odniesieniu do kontroli celnej i walutowej **w taki sam sposób jak przedstawiciele zagranicznych władz w trakcie tymczasowego wykonywania obowiązków służbowych**.
4. Dokumenty związane z ewaluacją wdrażania Konwencji będące w posiadaniu członków GREVIO i innych członków delegacji składających wizytę w kraju są nienaruszalne, jeśli mają związek z działaniami GREVIO. Oficjalna korespondencja GREVIO i oficjalne wiadomości członków GREVIO i innych członków delegacji składających wizytę w kraju nie podlegają żadnym zatrzymaniom ani cenzurze.
5. W celu zapewnienia całkowitej wolności słowa i niezależności w wypełnianiu obowiązków członkom GREVIO i innym członkom delegacji składającym wizytę,

immunitet chroniący przed postępowaniem prawnym spowodowanym wypowiedziami ustnymi lub pisemnymi lub działaniami przez nich wykonanymi **obowiązuje nawet po zakończeniu pełnienia przez daną osobę wykonywania funkcji.**

6. Przywileje i immunitety przyznawane są osobom wymienionym w ust. 1 niniejszego załącznika, aby zapewnić niezależność wypełniania zadań w interesie GREVIO, nie zaś dla osobistych korzyści. Sekretarz Generalny Rady Europy uchyla immunitet osób wymienionych w ust. 1 niniejszego załącznika, jeśli jego zdaniem utrzymanie immunitetu mogłoby utrudnić bieg postępowania sądowego, a jego uchylenie nie przyniesie szkody interesom GREVIO.]